seega 21 isikut; peale selle oli veel väikese tasu eest ametis 1 arst tapamaja-personaali jaoks ja 2 politseiametnikku, kes kõik kokku aastas 12 332 rbl. palka said. — Ka 1923. ja 1924. a. koosneb tapamaja personaal 21 isikust, ja nimelt: 1 direktor, 2 direktoriabi loomaarsti, 1 raamatupidaja, 1 kassahoidja, 1 tapamaja ülevaataja, 1 kantseleiametnik, 3 mikroskoopijat, 1 masinist ja 10 teenijat. Personaali tarvis ei ole enam arsti, sest kõik personaal kuulub haigekassa alla ja politseikulud kannab riik. 1923. a. sai personaal aastas kokku 1 773 180 mk., kuna 1924. a. kogu personaali palk oli 2 056 308 mk. suur.

1913.	aastal	oli	tapamaja	eelarveline	tulu	40 701 rbl.
1923.	„	„	„	„	„	5 381 804 mk.
1924.	„	„	„	„	„	5 062 648 mk.

Kuna, nagu lk. 483—484 toodud statistilistest andmetest näha, sõja tagajärjel enne 1923. a. suurt juurdekasvu oli märgata tapetult sissetoodud loomade arvu suhtes, mis tervishoiuliselt sugugi kiita ei ole, on viimaseil aastail selle poolest rõõmustaval viisil paranemist märgata. Ainsaks erandiks on siin sead, keda põllumehed endiselt armastavad tapetult linna tuua (on vähem tülikas ja jäävad pealegi sisikond ja veri omale tarvitada!).

Mis puutub nakkushaigustesse, siis on viimaseil aastail peaasjalikult tiisikusega tegemist olnud. Kuna 1913. a. 328 juhtumit registreeriti ja nende loomade liha ning elundid kõigest 140 puuda raskuses inimeste toiduks kõlbmatuks tunnistati ning ära hävitati, on 1923. a. juhtumite arv juba 636 ja 1924. a. 798, mille tõttu tuli 336 puuda 14 naela ja 247 puuda 5 naela ära hävitada. Tiisikusejuhtumite ülisuur juurdekasv põhjeneb esiteks energilisemal tiisikuse vastu võitlemisel, kus püütakse iga lahtise tiisikusega looma muust karjast eemaldada ning lihaks tarvitada, teiseks aga ka täielikumal loomade ja liha läbivaatamisel tapamaja loomaarstide poolt uute määruste põhjal, millega meil Tartus juba 1923. a. algust tehti, seega varemini, kui need veel jõusse olid astunud. Seda tõendavad ülaltoodud arvud tiisikusjuhtumite 1924. a. kohta; rohkem üksikuid väiksemaid kohalikke tiisikusepesi kas lümfinäärmeist või siseorganitest leitud kui aastal enne seda, mil halva toiduaasta tõttu loomadel tiisikus organismis kiiresti laiali lagunes, nii et arstidel tuli rohkem terveid kehasid ärahävitamiseks konfiskeerida.

N. n. invasiooni ehk parasiitide läbi tekitatud haiguste hulgas seisavad m a k s a k a a n i d (*Distomum Lepaticum*) esimesel kohal, nii et umbes kolmveerandil kõigist tapamajas tapetud loomadest neid parasiite leitakse. Süüdi on siin märjad karjamaad, kus nende parasiitide munakesed rohu külge jäävad ja pärast veiste ning lammaste sisikonda satuvad, seal arenevad ja maksadesse, mõnikord aga ka kopsudesse edasi rändavad. T r i h h i i n e ei ole Eestis ega Lätis õnneks olemas. Peale maksakaanide on kõige arvukamad parasiidid rakk-ussid (*Echinococcus*), s. o. koera 3-järgulise paelussi (*Taenia echinococcus*) embrüonaal-olevus, keda sigadest vähemalt 25%, vähemal arvul aga ka veistest ja lammastest on leitud. Peale selle on veel rida teisi põhjusi sundinud liha ehk loomade siseelundeid inimese toiduks kõlbmatuks tunnistama, nagu kõiksugused põletikud, traumaatilised vigastused, kasvajad, mädapaised, arenematus, liha liiglahjus, vesisus ja sültjas olek, määrdumine, rikkiminek jne. Tapamajas tapetud ja väljastpoolt tapetult sissetoodud loomadest leitud haigusejuhtumeid tähelepanelikult võrreldes

Tartu, lk. 583